

Prof. dr Tadeusz Słowikowski (2 VIII 1907 – 16 IV 1993)

Pamięci twórcy nowoczesnej dydaktyki historii

W dniu 16 IV 1993 r. zmarł w wieku 86 lat Prof. dr Tadeusz Słowikowski. Odszedł od nas człowiek, który związany był z krakowską Uczelnią pedagogiczną od 1951 r. Należał do wybitnych w skali ogólnokrajowej uczonych zajmujących się dydaktyką historii. Był wychowawcą kilku pokoleń nauczycieli i pracowników nauki, którzy skupieni wokół swego mistrza tworzyli szkołę dydaktycznohistoryczną, rozwijając i popularyzując jego koncepcje, wskazania, metody.

Urodził się 2 VIII 1907 roku we wsi Opatkowice k. Proszowic. Ojciec Bolesław był nauczycielem szkoły ludowej. Wychowywał się w atmosferze niepodległościowej, którą przesiąknięty był dom rodzinny. Uczęszczał do gimnazjum w Miechowie. Po zdaniu matury w 1926 r. zapisał się na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego, podejmując studia historyczne. Zetknął się wówczas z uczonymi, którzy wywarli nań duży wpływ. Będąc już na emeryturze wspominał niejednokrotnie tych profesorów, m.in.: Ludwika Piotrowicza, Władysława Konopczyńskiego, Wacława Sobieskiego, Stanisława Kota, Władysława Semkowicza, Romana Grodeckiego czy Juliana Pagaczewskiego. Największy jednak wpływ na ukształtowanie się Jego osobowości naukowej miał – jak się wydaje – znakomity mediewista, prof. Jan Dąbrowski, promotor Słowikowskiego przy magisterium i doktoracie. Inną postacią, która miała znaczący wpływ na późniejszą postawę profesora, był dr Adam Kłodziński. Zetknął się z nim podczas zajęć w Studium Pedagogicznym UJ, kiedy decydował o swojej karierze nauczycielskiej. Później w czasie swoich zajęć metodycznych niejednokrotnie będzie przywoływał tę postać. W czasie studiów przejawiał też zainteresowania historią sztuki, obierając ją jako drugą specjalność. Studia ukończył w 1931 roku uzyskując tytuł magistra historii. Wobec niemożności otrzymania posady nauczycielskiej w Krakowie zmuszony był podjąć pracę na prowincji, co – jak pisał – ogromnie utrudniało Mu kontynuację pracy naukowej. Najpierw został tymczasowym nauczycielem w Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Częstochowie, zaś po zdaniu egzaminu państwowego, uprawniającego do nauczania historii w szkołach średnich, otrzymał w 1933 r. stałą posadę w Gimnazjum im. J. Długosza w Nowym Sączu. Praca ta przyniosła Mu niebawem uznanie władz szkolnych i społeczności lokalnej. Dał się poznać jako oddany przyjaciel młodzieży (m.in. opiekun Straży

Przedniej, redaktor odpowiedzialny czasopisma młodzieżowego „Zew Gór” itp.). Do ostatnich swych dni utrzymywał żywy kontakt z wieloma wychowankami. W 1936 r. powołany został na kierownika grupy metodycznej nauczycieli historii okręgu sądeckiego. Rozpoczął też publikację swoich pierwszych artykułów, które dotyczyły dydaktyki i historii szkoły. Wybuch wojny odmienił losy Profesora, jak wielu Polaków. Wyjechawszy w lipcu 1939 roku na wakacje już do Nowego Sącza nie powrócił. W czasie okupacji przebywał u rodziców w Proszowicach. Pracował jako sekretarz w Związku Plantatorów Tytoniu, równocześnie prowadząc komplety tajnego nauczania. Bezpośrednio po oswobodzeniu Krakowa przybył do miasta swoich studiów i zgłosił się do pracy nauczycielskiej. Otrzymał wówczas etat nauczyciela historii w II Gimnazjum i Liceum im. św. Jacka. Jednocześnie udało Mu się odnowić kontakty naukowe, co umożliwiło kontynuację badań historycznych. Rezultatem tego było przygotowanie rozprawy doktorskiej – *Zbigniew Oleśnicki wobec elekcji Kazimierza Jagiellończyka*. Promotorem pracy był prof. Jan Dąbrowski, a recenzentem – prof. Kazimierz Piwarski. Promocja doktorska odbyła się 31 V 1947 r. Trudno dziś jednoznacznie określić, co skłoniło nowo wypromowanego doktora do zmiany zainteresowań historycznych, bowiem powoli zaczął odchodzić od mediewistyki, poświęcając się głównie badaniom historycznodydaktycznym. Być może długoletnia praktyka szkolna, jak też ogólna sytuacja w nauce historycznej, jaka zaistniała w tym okresie, skłoniły Go ku tej problematyce.

Po likwidacji Liceum św. Jacka przeniesiony został do I Liceum im. B. Nowodworskiego, gdzie uczył historii do 1955 roku. W okresie tym pełnił też funkcję kierownika Ośrodka Dydaktycznego Nauki o Polsce i Świecie Współczesnym w Kuratorium krakowskim, później – kierownika Sekcji Historii w Wojewódzkim Ośrodku Doskonalenia Kadr Oświatowych.

Pod koniec lat czterdziestych rozpoczął pracę w szkolnictwie wyższym. Początkowo (1949) były to wykłady i ćwiczenia z zakresu nauki o Polsce i świecie współczesnym w Uniwersytecie Jagiellońskim oraz na Politechnice Krakowskiej. W 1951 r. powołany został przez Uniwersytet Jagielloński na stanowisko wykładowcy dydaktyki historii i dydaktyki historii sztuki. W tym samym roku Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie powierzyła Mu stanowisko wykładowcy dydaktyki historii. Odtąd z Uczelnią tą związał dalsze swe losy, pokonując kolejne szczeble kariery akademickiej i naukowej, zaś na UJ prowadził do 1965 r. zajęcia zlecone. Funkcję kierownika Zakładu Dydaktyki Historii WSP sprawował w latach 1955 – 1960.

W okresie tym zaczął systematycznie publikować artykuły, najpierw w czasopiśmie „Historia i Nauka o Konstytucji”, a następnie w „Wiadomościach Historycznych”. W 1957 r. Ministerstwo Oświaty powołało Go na stanowisko sekretarza naukowego redakcji „Wiadomości Historycznych”, a w 1961 r. powierzono Mu pełnienie obowiązków redaktora tegoż czasopisma.

W roku 1960 na podstawie całokształtu dorobku naukowego, a głównie pracy monograficznej – *Poglądy na nauczanie historii w wieku XVIII w Polsce oraz dydaktyczna koncepcja Joachima Lelewela*, uzyskał stopień docenta i został mianowa-

ny docentem etatowym w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. Wiązało się to z objęciem kierownictwa nowo utworzonej Katedry Metodyki Nauczania Historii. W tym samym roku Rada Wydziału Filologiczno-Historycznego wybrała Go prodziekanem Wydziału, zaś w 1965 r. wybrany został dziekanem tego Wydziału, którą to funkcję pełnił do roku 1971. W 1969 r. uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego. Po reorganizacji WSP został dyrektorem Instytutu Historii (1971 – 1973) oraz pełnił funkcję kierownika Zakładu Dydaktyki Historii i Wychowania Obywatelskiego (1971 – 1977). Po przejściu na emeryturę nadal utrzymywał żywy kontakt z Uczelnią, m.in. biorąc udział w kolejnych promocjach doktorskich i habilitacyjnych.

Jednym z niewątpliwych osiągnięć Prof. Słowikowskiego było wypromowanie w zakresie swojej specjalności całej rzeszy historyków: ponad 300 magistrów, 14 doktorów i 5 doktorów habilitowanych. Godną podkreślenia była też jego działalność w Polskiej Akademii Nauk i Polskim Towarzystwie Historycznym. Po powołaniu Oddziału Krakowskiego PAN został członkiem założycielem Komisji Nauk Pedagogicznych, później pełnił w niej funkcję członka prezydium i sekretarza naukowego. Był też w Oddziale Krakowskim PAN członkiem Komisji Nauk Historycznych oraz członkiem założycielem Komisji Ochrony Zdrowia Społecznego. Wchodził w skład Komisji Dydaktyki Historii przy Komitecie Nauk Historycznych PAN. Od 1931 r. legitymował się przynależnością do PTH; w latach 1957 – 1963 był członkiem Prezydium Komisji Dydaktycznej przy Zarządzie Głównym, a w latach następnym (1963 – 1974) jej przewodniczącym. Aktywnie działał w krakowskim Oddziale PTH.

Bibliografia prac Prof. Słowikowskiego zawiera ponad 170 pozycji. Są wśród nich przede wszystkim prace dotyczące metodyki nauczania historii oraz szerszej refleksji dydaktycznej, jak też rozprawy z dziejów nauczania historii. Trudno w tym miejscu ogarnąć całość tego dorobku, czy też dokonać jego częściowej analizy. Wydaje się, iż na szczególne wyróżnienie zasługują pozycje książkowe, jak m.in.: *Metodyka nauczania historii* – wydawana trzykrotnie (1967, 1972, 1975), *Nauczanie historii w Wolnym Mieście Krakowie 1815 – 1846* (1967), *Joachim Lelewel, krytyk i autor podręczników historii* (1974). Jest jednak sprawą bezsporną, że wykład metodyczny i wskazania praktyczne zawarte w Jego pracach były i są dla czytelników przystępne, a w wielu przypadkach aktualne, co sprawia, że niektóre pozycje cieszą się dużą popularnością do dnia dzisiejszego. Przykładem może tu być wspomniana *Metodyka nauczania historii*.

Za swą działalność uhonorowany został Prof. Słowikowski szeregiem nagród, odznaczeń i wyróżnień. M.in. otrzymał kilkakrotnie nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, tytuł Zasłużonego Nauczyciela PRL, Medal Komisji Edukacji Narodowej. W 1990 roku Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie nadała swojemu nestorowi tytuł doktora honoris causa.

WACŁAW MARMON